

Верховний
Суд

Міжнародний досвід застосування альтернативних способів вирішення сімейних конфліктів (на прикладі Сінгапуру)

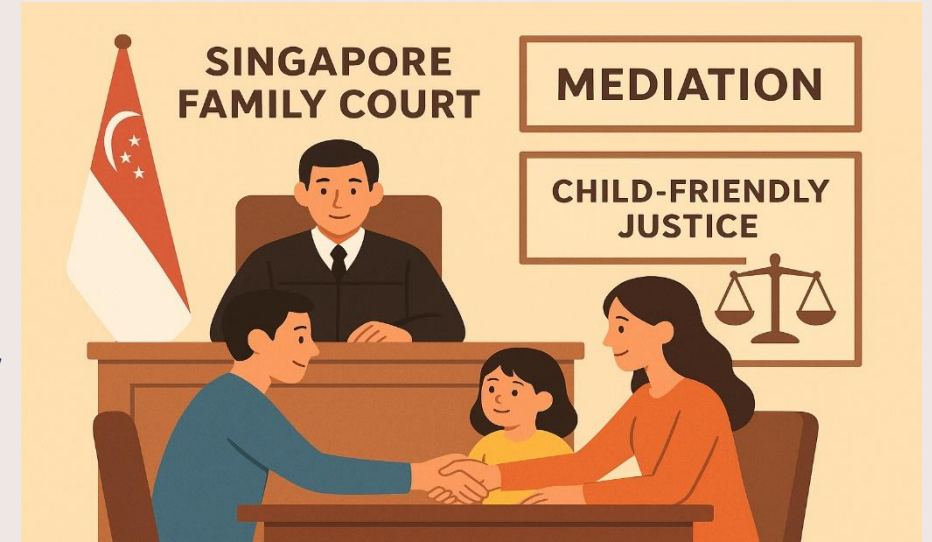
Євген Синельников
суддя

м. Луцьк
2025 рік

Сімейний суд у Сінгапурі створено 01 жовтня 2014 року

Враховуючи емоційну складність сімейних спорів сімейна юстиція розробила схеми, які стосуються не лише правових, але й психологічних та соціальних аспектів таких спорів. Запроваджено цілісний підхід до ведення справ, який інтегрує принципи та практики соціальних, психологічних наук із засобами правового захисту, тим самим дозволяючи сторонам узгоджувати як короткострокові, так і довгострокові наслідки розлучення і сімейних конфліктів у максимально практичний та стабільний спосіб.

Застосовується міждисциплінарний підхід, за якого фахівці у галузі соціальних наук та психологічного здоров'я («Судові спеціалісти з сімейних справ» або «CFS»), судді-медіатори відділу вирішення сімейних спорів («FDR») вирішують сімейні конфлікти.

Мультидисциплінарний підхід досудового врегулювання сімейних конфліктів має такі ключові особливості:

1. Це модель, що поєднує використання судового та правового досвіду, навичок суддів-медіаторів з спеціальними знаннями експертів у сфері соціальних та психологічних наук.
2. Судді-медіатори викликають відчуття суспільної довіри та поваги, зокрема у процесі медіації, це високо цінується сторонами, особливо в Сінгапурі та Азії.
3. Керований суддею процес передбачає баланс між конкуруючими бажаннями та інтересами сторін, у межах конкретної справи.
4. Якщо сторони досягнуть угоди за допомогою судової медіації щодо розлучення, інших сімейних спорів, судді-медіатори можуть перейти до своєї основної ролі у здійсненні правосуддя та перетворити укладену угоду на судове рішення, яке є обов'язковим для виконання.

ПЕРЕВАГИ МЕДІАЦІЇ

1. Медіація значно скорочує тривалість судового розгляду.
2. Медіація значно зменшує гостроту в судовому розгляді.
3. Медіація надає сторонам платформу для висловлення та управління своїми емоціями.
4. Угоди, досягнуті шляхом медіації, як правило, є більш адекватними та сталими, ніж судові рішення, видані за результатами судового розгляду.
5. Медіація пропонує більш економічно ефективну та недорогу альтернативу судовому розгляду з елементом остаточності.

У книзі «Мистецтво сімейного провадження» (The Art of Family Lawyering) тодішня професорка, а нині суддя Деббі Онг виділила три аспекти успішної медіації

1. Сторони задоволені тим, що медіаційна угода вирішила їхні проблеми.
2. Юристи, які беруть участь у справі, вважають медіаційну угоду реалістичною та виконуваною. Результат є приблизно таким, якого вони можуть досягти через судовий розгляд.
3. Медіатор, який є спеціалістом з сімейного права, вважає, що медіаційна угода не є несправедливою для жодної зі сторін та узгоджується з нормами права.

Обов'язкова схема консультування та медіації почала діяти з 26 вересня 2011 року для розлучення сторін, які мають принаймні одну неповнолітню дитину віком до восьми років. Згодом схема була поширена на сторони, які мають принаймні одну неповнолітню дитину віком до 14 років, з 1 липня 2013 року, а потім на сторони, які мають принаймні одну неповнолітню дитину віком до 21 року, з 1 жовтня 2014 року.

При сімейному суді фактично діє Спеціальний департамент з вирішення сімейних спорів.

Впроваджуються спеціальні програми з метою врегулювання суперечок щодо опіки над дітьми та покращення стосунків між батьками та дітьми, зокрема у випадках:

- відчуження одним з батьків іншого (маніпуляції, промивання мізків (parental alienation)),
- відчуженості дитини від одного з батьків (parental estrangement), коли діти свідомо обирають дистанцію. Водночас мовчання та дистанція можуть ґрунтуватися на інтерпретаціях, якими ніколи не ділилися, або ідеях, сформованих іншими,
- контролю доступу до батьків (gatekeeping), а саме жорсткого контролю одного з батьків над стосунками дитини з іншим з батьків.

ДУМКА ДИТИНИ

Хоча судді-медіатори мають можливість спілкуватися з дітьми безпосередньо, більш поширеною практикою є зустріч спеціалістів з дітьми протягом однієї або кількох сесій та надання судді-медіатору письмового звіту. Спеціалісти у справах дітей можуть бути краще підготовлені для проведення співбесід та оцінки думки дітей, враховуючи їхню спеціальну підготовку у сфері співбесід з дітьми. Судді також визнають, що сам процес співбесіди у суді може викликати тривогу у дітей, особливо у дітей раннього віку. Спеціалісти можуть проводити співбесіди та оцінку інтересів дітей, а потім висловлювати думки від їхнього імені. Конфіденційність змісту цих інтерв'ю з дітьми та звітів також заохочує відвертість дітей.

Програма досудового вирішення сімейного конфлікту складається з чотирьох етапів

1. Конференція

Програма консультування та медіації розпочнеться з участі сторін та їхніх адвокатів (якщо такі є) у зустрічі з *реєстратором* Департаменту Сімейного суду на конференції. Спеціаліст у справах дітей також буде присутній під час конференції, і очікується, що сторони зустрінуться зі спеціалістом одразу після конференції того ж дня. Конференція глибше дає можливість сторонам заглибитися в істотні питання, пов'язані з розлученням та дітьми. *Реєстратор* пояснить мету та завдання Програми, зробить акцент на інтересах дітей. Після того, як реєстратор оцінить справу як придатну, він надає розпорядження про проведення консультування та медіації. Програма консультування застосовується одразу. Наступні консультаційні сесії організовуються безпосередньо між сторонами та спеціалістом у справах дітей. Може бути призначено дату судової медіації, і сторонам буде запропоновано обмінятися документами та пропозиціями до початку такої сесії. Реєстратор уважно стежить за тим, щоб не дозволити сторонам використовувати програму для затягування судового процесу. Під час конференції реєстратор також може розглянути питання тимчасового доступу та утримання дітей до завершення медіаційної сесії. Він може зафіксувати згоду про тимчасові домовленості, якщо буде досягнуто згоди.

2. Прийом та оцінювання

Спеціаліст у справах дітей (експерт) збирає відповідну інформацію про сімейну ситуацію та розлучення, а також проводить оцінку ризику самогубства, сімейного насильства, зловживання психотропними речовинами, жорстокого поводження з дітьми або нехтування батьківських обов'язків, а також проблем ментального здоров'я.

Окрім того, за необхідності, він може направити сторони на зовнішню консультаційну підтримку. Він також може повідомити про будь-які занепокоєння суддю-медіатора. Адвокати (якщо такі є) не беруть участі в оцінюванні.

3. Консультування

Основна роль спеціаліста у справах дітей полягає у допомозі сторонам в обговоренні проблем та прийнятті обґрунтованих рішень щодо їхніх батьківських планів після розлучення, виходячи з потреб дітей. Він допомагає сторонам зрозуміти важливість ефективного спільного виховання дітей для зняття тягаря розриву та підтримки своїх дітей, а також виробити життєздатні та стійкі відносини з спільного виховання. У середньому батьки неповнолітніх дітей, що розлучаються, відвідують від однієї до трьох консультаційних сесій.

Звичайна процедура полягає в тому, щоб консультаційні сесії сторін проводилися до дати судової медіації. Однак у деяких випадках сторони можуть бажати продовжувати відвідувати такі консультаційні сесії одночасно з процесом судової медіації (наприклад, коли присутні сильні, складні емоції або у випадках значного батьківського контролю чи відчуження).

Будь-яка домовленість, досягнута на цих консультаційних сесіях, викладається в угодах та доводиться до відома відповідного судді-медіатора до дати судової медіації. Будь-які невирішені питання будуть розглянуті на етапі медіації. Адвокати не залучені до консультаційних сесій, хоча сторонам рекомендується інформувати своїх адвокатів про те, що відбувається на консультаційній сесії.

4. Медіація або спільна медіація

Суддя-медіатор використовуватиме медіаційні сесії зі сторонами та їхніми адвокатами для підтвердження будь-яких узгоджених домовленостей на етапі консультування та намагатися вирішити невирішені питання, які не могли бути вирішені шляхом консультування. Невирішені питання, що мають бути вирішені під час судової медіації, можуть включати:

1. Розлучення, зокрема підстави для розлучення;
2. Додаткові питання, включаючи, але не обмежуючись, наступним:
 - (a) Плани виховання дітей (тобто опіка, догляд та контроль, доступ та утримання);
 - (b) Утримання колишнього чоловіка/дружини;
 - (c) Поділ спільного подружнього майна;
3. Юридичні та пов'язані з цим витрати.

Сімейний суд може передати справу приватним медіаторам, наприклад про міжнародне викрадення дітей.

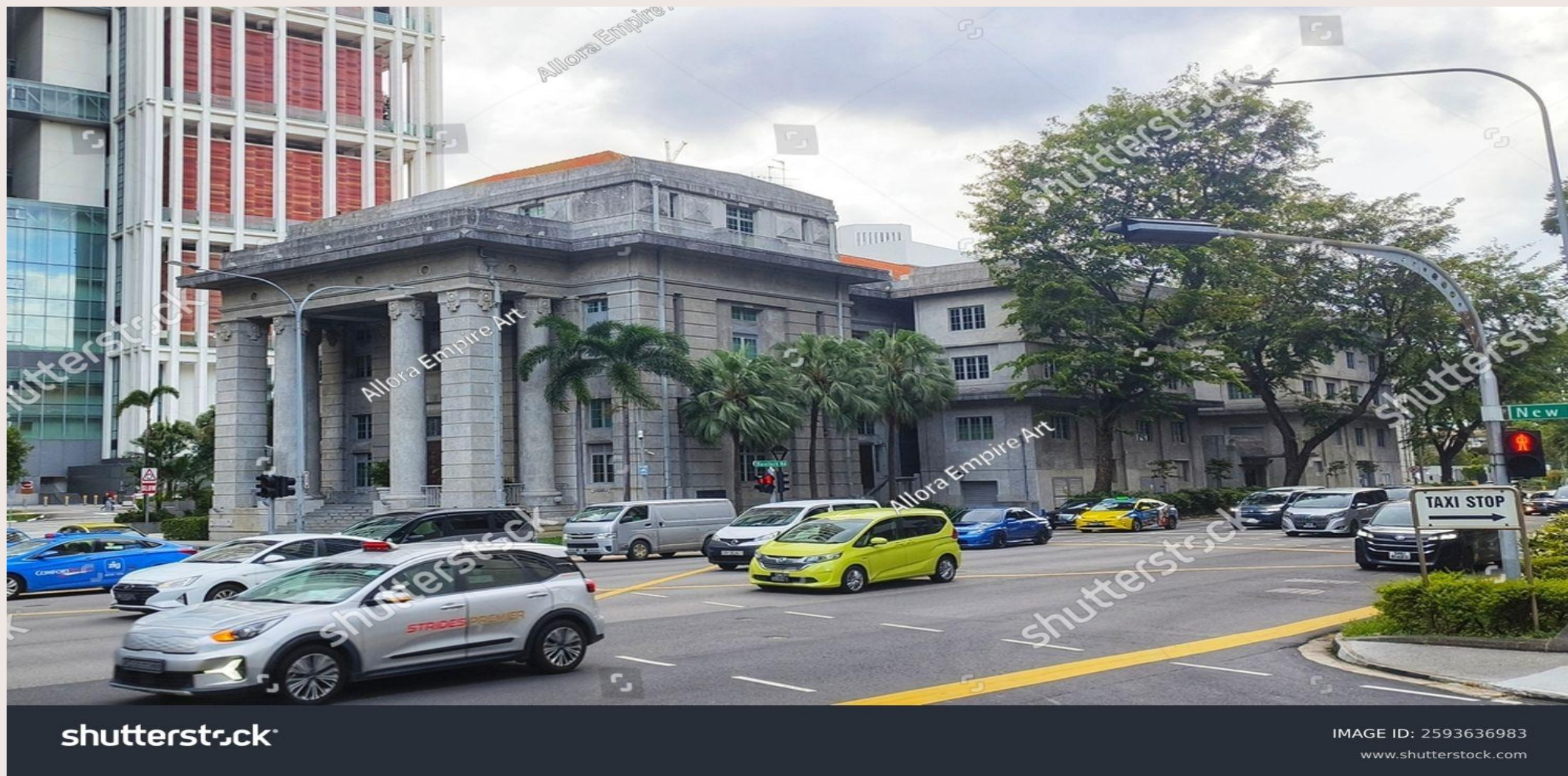
В середньому батьки неповнолітніх дітей, які розлучаються, відвідують від однієї до трьох медіаційних сесій з суддею-медіатором.

У випадках, коли немає дітей та/або подружнє майно не є суттєвим, а питання складними, може знадобитися лише одна медіаційна сесія.

Спільна медіація за участі спеціаліста у справах дітей зазвичай застосовується, коли питання є складнішими, а конфлікти між сторонами мають глибші коріння. До них належать справи, що стосуються переміщення дітей, домовленості про доступ до дітей за кордоном, складних сімейних стосунків.

Судді-медіатори приділяють час тому, щоб пояснити сторонам основні концепції батьківської опіки, догляду та контролю, доступу та утримання дітей, включаючи судову практику, щоб запобігти помилковим уявленням та нереалістичним вимогам. Пом'якшуючи очікування обох сторін, під час медіації суд сприяє створенню ситуації, в якій сторони з більшою ймовірністю будуть готові досягти компромісу щодо виховання своїх дітей.

Впроваджена схема батьківської координації – це процес вирішення спорів після винесення рішення або після розлучення, орієнтований на дитину, розроблений для сторін, які переживають розлучення, або роздільне проживання, або отримали остаточні рішення про батьківство та доступ до дитини. Такі схеми спрямовані на допомогу сторонам, особливо тим, які залишаються у стані сильного конфлікту, у перехідному періоді після розлучення. Якщо не вирішити цю проблему, вона може призвести до того, що діти опиняться в проміжному становищі та зазнають шкоди через стрес, який це може спричинити. Роль координатора з питань батьківства полягає в тому, щоб навчати та допомагати батькам у виконанні та дотриманні їхніх судових рішень щодо батьківства, доступу до дитини та інших судових рішень, пов'язаних з дитиною. Це включає навчання та коучинг, а також проведення врегулювання конфліктів з метою захисту та підтримки безпечних, здорових та змістовних стосунків між батьками та дитиною. Пілотну схему було запущено у 2016 році, а законодавство для формалізації цієї схеми було введено у 2020 році. **Суд може призначити координатора з питань батьківства разом із винесенням судових рішень щодо батьківства на певний період часу.**

Верховний
Суд

Дякую за увагу!